

Konferencie se tedy konala i přes nepřítelů bohů a malý zájem sponzorů. Mnozí badatelé, zvláště z východního bloku, proto přijet nemohli. I tak však bylo vyslechnuto třiatřicet přednášejících nejen od nás a ze zemí nepřítelů vzdálených, jako je Polsko, Maďarsko a Německo, ale i z Ruska, Běloruska, Ukrajiny, Kanady a USA. Je potěšitelné, že i v naší horečně uspěchané době je čas na návraty, a to návraty osobní, protože mnozí z účastníků přijeli do Brna již po několikáté, i na vědomé návraty ad fontes. Vždyť každý řádný badatel v oblasti humanitních věd musí naplňovat onu Schlegelovu definici historika jako proroka hledícího zpět. Celá akce by měla proto vyvrcholit vydáním sborníku. Kterého boha financí však vzývat, aby se tak stalo?

*Damuše Kšicová*

**Súčasnosc' a perspektíva**  
*(Úvahy o stave vyučovania RJ)*

**Sergej Makara - Helena Bálintová**

**Slovanská vzájomnosť** v historickom kontexte formovania slovenského národa, ako aj iných pokrve a duchovne mu blízkyh spoločností, má svoju dlhodobú tradíciu. Vzájomné ovplyvňovanie a prelínanie slovanských kultúr zohralo v tomto všeslovanskom procese pozitívnu úlohu v priebehu stáročí až po súčasnosť (a veríme, že tak bude i v budúcnosti). História, pri snahe jej objektívneho pochopenia, nás však učí, že ani evolučný proces vývoja nie je priamočiary. Má svoje úskalía. Duchovné i spoločenské pády a vzlety. Tápania i hľadania. Pozitívne východiská. Ale i deformácie **vedomia a svedomia**, ktoré sú **následkom i dôsledkom** rýchlyh spoločenských premien a zvrátov s negatívnym dopadom na duchovnú i spoločenskú sféru. Týka sa to, samozrejme, i slovanskej vzájomnosti, najmä vo vzťahovo-kultúrnej, ale i eticko-bytostnej rovine (spoločensko-ekonomickú nevynímajúc).

Náš príspevok si nenárokujie na teoretickú analýzu danej problematiky, ale **faktografické údaje**, ktoré uvádzame, môžu sa stať vhodným impulzom aj pre výskum ostatných ustanovizní (predovšetkým katedier rusistiky) a po jeho dôkladnom spracovaní získané poznatky by mohli poslúžiť nielen na **reálne**

**zmapovanie záujmu o štúdium ruského jazyka, ale i ako základný materiál na vypracovanie kvalitných stredoškolských i vysokoškolských učebníc s primeraným odborným a metodickým obsahovým zameraním. Okrem toho by mali upútať aj pozornosť najvyšších štátnych orgánov (MŠ SR), aby získali skutočný (neskreslený) prehľad o záujme k ruskému jazyku na všetkých stupňoch našich škôl.**

V niektorých oficiálnych materiáloch kompetentných orgánov sú totiž často zahnuté informácie, ktoré nekolidujú so skutočným stavom, v dôsledku čoho sa skresľuje realita a dochádza k dezinformáciám. Aj to bol jeden z nosných dôvodov, prečo sa naša katedra rozhodla urobiť prieskum (formou dotazníkov) v bývalom stredoslovenskom kraji, aby získala čo najpresnejší prehľad o vzťahu k ruskému jazyku na školách všetkých stupňov, o problémoch súvisiacich z jeho vyučovaním, o názoroch vyučujúcich, ich postojoch, požiadavkách, sťažnostiach i perspektívach. Výskum, ktorý sme začali realizovať koncom minulého roka, nie je definitívne ukončený a jeho vyhodnotenie si ešte vyžiada precízne spracovanie nielen štatistických údajov, ale i mnohých námetov, ktoré sme získali nielen zo škôl, no i od cestovných kancelárií, podnikateľských subjektov a iných nami oslovených inštitúcií. Vychádzajúc z uvedeného obmedzíme sa len na najpodstatnejšie informácie, ktoré by sa mohli stať **zjednocujúcim ohniskom** pri globálnom výskume závažnej problematiky vzťahu k ruskému jazyku zo strany širokej rusistickej obce.

Často opakovanou argumentáciou (žiaľ, aj v pedagogickom prostredí) na uprednostňovanie **neslovanských jazykov pred jazykom ruským** (ale i ostatnými slovanskými jazykmi) je zdôrazňovanie nezáujmu o štúdium ruského jazyka (čo sa, samozrejme, bytostne odzrkadľuje i na výchove nových kvalifikovaných odborníkov-ruštinárov). Preto sme si už pri započatí nášho výskumu za prvoradý cieľ vytýčili preskúmať stav študujúcich ruský jazyk na všetkých stupňoch škôl v bývalom stredoslovenskom kraji a zistili sme, že k **15. IX. 1995** sa v stredoslovenskom regióne ruština vyučovala v **159** gymnáziách a stredných odborných školách II.cyklu. V nich sa ruský jazyk učilo **11 009 žiakov**, z toho v gymnáziách a SOŠ - **4 161** a na SOU a učilištiach - **6 848 žiakov**. Je to pomerne vysoký počet záujemcov o ruštinu, z čoho zákonite (aj v záujme celospoločenskom) vyplýva, že im treba zabezpečiť kvalifikovaných (odborne erudovaných) učiteľov, aby úroveň ich vedomostí (nedbanlivosťou kohokoľvek) nezaostávala za výukou neslovanských jazykov. Pripomíname to aj preto, že (podľa našich informácií) v západných krajinách majú perfektne (technicky i personálne) vybudované katedry rusistiky (resp. slavistiky), a bolo

by nezmazateľnou hanbou, keby sme sa (nedajbože!) dožili času, že budeme nútení si "vypožičiavať" pre rusistiku západných lektorov.

V rámci výskumu sa nám podarilo (vďaka školskej správe v B.Bystrici) získať aj **Prehľad vybraných ukazovateľov za gymnázia a SOŠ podľa stavu k 15. IX. 1995 a Vybrané ukazovatele za SOU k 30. IX. 1996**. Sú to pre nás veľmi vzácne materiály, lebo nám umožnili vytvoriť si presný obraz nielen o počte študujúcich ruštinu v jednotlivých okresoch (z ktorých medzi najúspešnejšie patria Považská Bystrica - 1257 žiakov, Čadca - 1194 žiakov, Banská Bystrica - 1146 žiakov, Dolný Kubín - 1140 žiakov), ale i na všetkých školách v rámci stredoslovenského regiónu. Oboznámenie sa s týmito materiálmi bolo potešujúce a hrejivé najmä pri tých ukazovateľoch, v ktorých sa uvádzalo, že v gymnáziu v Púchove študuje ruštinu 204 žiakov, v SOU v Martine 207, v SOU strojárskom v Čadci 407 a v SOU služieb v Čadci 273, v SOU služieb v Púchove 395, v SOU hutníckom v Podbrezovej 264 a mohli by sme uviesť ešte značný počet škôl s číslom nad 100 žiakov. Učitelia v takýchto školách si zaslúžia nielen úprimné poďakovanie, ale i úctu.

Uvedené materiály nám poslúžili aj k získaniu adries, ktoré sme využili na rozposlanie dotazníkov s otázkami širšieho záberu. S vďačnosťou pritom kvitujeme svedomitosť učiteľov-ruštinárov pri návratnosti dotazníkov, ktorá bola takmer 100%. Z ich obsahu (stručnejších i obsiahlejších odpovedí) sme získali mnoho zaujímavých poznatkov nielen o problémoch osobného charakteru, no predovšetkým o tých až bolestných ťažkostiach, ktoré musia prekonávať učitelia-rusisti pri kvalitnom zabezpečení vyučovacieho procesu. Škála problémov je pritom veľmi rozmanitá a zahŕňa aj využívané formy a metódy práce od príťažlivej aplikácie ktorých často závisí záujem žiakov o ruštinu. Najväčším kameňom úrazu v tomto ohľade je permanentný (už od "nežnej revolúcie" trvajúci) nedostatok audio-orálnych a audio-vizuálnych programov, odborných časopisov, prehľadov o ruskej literatúre a pod., no predovšetkým absencia kvalitnej učebnice (resp. učebníc). V súvislosti s touto problematikou sme získali cenný materiál, týkajúci sa konkrétneho záujmu žiakov (percentuálne) o literatúru, umenie, jazyk, reálie, konverzáciu, spoločenské dianie v Rusku a pod., ktorý pri zosúladení s poznatkami, získanými v západnom a východnom regióne Slovenska by sa mohol využiť pri koncipovaní a tvorení nových učebníc nielen pre základné a stredné školy, ale aj vysokoškolských skript a učebníc.

Pri tejto príležitosti nemôžeme obísť vďačnosť učiteľov-rusistov nášho regiónu, prejavenu Dr. Kollárovej za jej nezištnú metodickú pomoc a autorstvo textov z oblasti umenia a kultúry. Rusisti túžobne čakali aj na novú učebnicu

Kollárovej a Trušinovej „Встречи с Россией“. Sme radi, že ich túžba sa už splnila. Autorkám kvalitnej učebnice patrí úprimné poďakovanie a rusistom-pedagógom prajeme v práci s novou učebnicou veľa úspechov!

V dotazníkoch, okrem odpovedí na konkrétne otázky, sme na záver poprosili pedagógov, aby vyjadrili aj svoje názory, postoje, odkazy, sťažnosti, požiadavky a skúsenosti, bezprostredne súvisiace s ich prácou. Zámerom takéhoto oslovenia bola snaha bližšie preniknúť do súčasných problémov, ktoré nie sú ľahké práve v prežívanom období pádov i vzletov vo vzťahu k ruštine (z objektívnych a často, žiaľ, i subjektívnych príčin). Aj v tomto prípade veľmi pozitívne oceňujeme úprimnosť našich kolegov, ktorí sa srdečne vyznali z radosti i bolesti, spríjemňujúcich, ale častejšie sužujúcich ich život a jeho profesionálnu náplň. Nakoľko čas nám nedovoľuje podrobnejšie oboznámiť prítomných s výpoveďami, postojmi, názormi a skúsenosťami, s ktorými sa nám kolegovia zverili, urobili sme sumarizáciu najpodstatnejšieho z ich odpovedí v presvedčení, že uvedené údaje vzbudia pozornosť aj širšej rusistickej obce:

I. Väčšina kolegov (vrátane nás) sa právom domáha, aby k ruskému jazyku sa pristupovalo vo všetkých sférach na takej úrovni, ako k ostatným neslovanským jazykom. Uráža ich často úmyselná dehonestácia ruštiny a premrštená demonizácia všetkého (i brakového) západného;

II. Sú toho názoru, že ruštine a jej významu by sa malo venovať viac profesionálnej pozornosti v médiách a v tlači;

III. Pociťujú nevyhnutnú potrebu časopisu, ktorý by sa venoval problematike vyučovania ruštiny v ZŠ a SŠ (ale i iných typov škôl);

IV. Vyjadrujú kritický postoj k nezáujmu nadriadených orgánov o zefektívnenie vyučovania ruštiny;

V. Prihovárajú sa za propagáciu významu slovanských jazykov a ich osvojenia, ako i vehementnejšieho šírenia slovanských kultúr (ktorým sa v širšom kontexte na škodu veci nevenuje takmer žiadna pozornosť, až skoro zabudneme na tradície, ktorými by sme sa vlastne mali pýšiť všade v civilizovanom svete);

VI. Zazlievajú tým riaditeľom, ktorí sa poponáhľali a neuvážene zrušili na "svojich" školách RJ, čo sa negatívne prejavuje najmä v nedemokratickom obmedzovaní výberu jazykov u tých žiakov, ktorí majú záujem o štúdium ruštiny;

VII. Postrádajú možnosti nadväzovania kontaktov so študentmi z Ruska a iných slovanských krajín;

VIII. Protestujú proti nabubrenej **reklame** všetkého **antiruského** (i **anti-slovanského**),- v TV a tlači sa totiž často zverejňujú len negatívne správy a také politicko-spoločenské situácie, ktoré vyvolávajú dojem, akoby sa v **Rusku** a iných **slovanských krajinách** nič **pozitívne** nedialo;

IX. Cítia sa **podvedení**, že im neuznávajú 2-ročné **štúdium Puškinovho inštitútu** v **Moskve**, a tým sa im vlastne neumožňuje postup do 10. platovej triedy;

X. Radi by **uvítali** väčšiu pozornosť, venovanú im aj zo strany Veľvyslanectva RF (v čom majú svätú pravdu v porovnaní s učiteľmi neslovanských jazykov, ktorým sa vychádza maximálne v ústrety i zo strany diplomatických a iných korporácií).

"**Desatoro**", ktoré sme uviedli (aj podľa našich skúseností) pôsobí pesimisticky, ale z dotazníkov sme sa presvedčili, že prevažná **väčšina** našich **rusistov** považuje i naďalej jazyk **Puškina, Turgeneva, Dostojevského, Čechova, Leva Tolstého** a iných ruských (svetových!) koryfejov za **účinný nástroj** ďalšieho upevňovania a zveľaďovania **všeslovanskej vzájomnosti**. Je to ušľachtilé presvedčenie, ktoré si zaslúži **obdiv** najmä v dobe, keď všetci, ktorí si vážime bohaté **kultúrne tradície** slovanskej vzájomnosti, žijeme v duchu **Puškinovho závetu**:

„**Да здравствует солнце,  
Да скроется тьма!**“